

■ CONVIVENZA

Dus Australians sin visita en il paradis

DA FADRINA HOFMANN*

Dacurt avain nus gi visitas da l’Australia. Noss amis australians n’eran anc mai stads en Svizra e perquai han els dumandà paucs dis avant lur viadi en l’Engiadina: «Tge avain nus da prender cun nus?» – «Sche vus vulais ir en muntogna, prendai chalzers da muntogna. Sche vus vulais ir a far bogn, prendai rauba da far bogn», è stada la resposta semi-seriusa. E lura èn els stads qua. Perquai ch’els èn gronds amis da la natira avevan nus reservà ina chombra en ina pensiun entamez il guaud. Tge eveniment per ils dus da Melbourne da seser la damaun sin terrassa e mangiar ensolver circumdads da la natira pura. Tge aventura per els da vesair be paucs meters davent da lur chombra a pascular in triep da chamutschs e dad inscuntrar chavriels e vulps cun returnar la saira en la pensiun. «Vus vivis en il paradis», han els manegià.

Noss giasts èn stads surprais da l’infrastructura che nossa regiun perifera posseda. Ina pendiculara che sulettamain trais personas dovran en in’ura – sco quai ch’els avevan observà e dumberà precisamain. Trais bogns publics en in vitg da 2000 abitants. In tren che parta mintg’ura davent da Scuol vers Turitg, vers il center. «Tar nus a Melbourne na parta betg mintg’ura in tren en direzziun da la champagna», han manegià noss amis. «Vus vivis propi en il paradis.»

Els èn era stads impres-

rusas activitads ch’els han pudì far en la regiun: vian- dar en muntogna (cun chalzers da gimnastica, oha), ir cun e-bike, far bogn (cun rauba da far bogn, bravo), parasgular, rampignar, mangiar pizza – schizunt vegana – ir sin in glatscher, visitar ina claustra, e.u.v. Lur reacziun: «Vus vivis simpla- main en il paradis.»

Las chasas engiadinaisas Lals han fascinà. Quests mirs gross, quests sgraffi- tos artistics, questa istor- gia incredibla. Che nus vi- vin en ina chasa da passa 400 onns na pudevan els bunamain betg crair. Che questa chasa appartegna dapi generaziuns a nossa famiglia era betg. «Ama- zing!» Per els che vivan en in pajais colonisà pir a partir dal 18avel tschien- taner è l’olma veglia euro- peica insatge zunt spezial.

Achaschun d’ina grilla- da avain nus cumenzà a discurrer davart las diffe- renzas tranter noss pajais. Nus avain constatà ch’i dat differenzas en quasi mintga regard, cumenzà cun la maniera da fabri- tgar ischs fin al sistem da reciclar. Per mai era nati- ralmain interessant da sa-

vair co che las minoritads vegnan tractadas en l’Au- stralia. Oz datti var 500 000 Aborigins en l’Australia. La maioritad dad els viva en citads e n’ha nagina relaziun pli cun la cultura originala u cun la natira. Blers han problems d’alcool u dro- gas, be pacs fineschan la scola regulara. I dat bain instituziuns che sustegnan ils Aborigins e quellas ve- gnian era subvenziunadas dal stadi. En scola na vegn dentant betg instrui ina da las linguas indigenas, in agen emettur da radio e da televisiun u ina gasetta fi- nanziada dal stadi, tut quai na datti betg per la minoritad sin il tschintg- avel continent.

Chars amis, vus avais raschun: nus vivin vai- ramain en il paradis.

* Fadrina Hofmann è redactura regi- onala tar la «Südostschweiz». Ella viva cun sia famiglia a Scuol, en il para- dis.

Vocabulari

chalzers da muntogna – Wander-
schuhe, Bergschuhe
rauba da far bogn – Badezeug
entamez il guaud – mitten im Wald
mangiar ensolver – frühstücken
pascular – weiden
chamutsch – Gämse
chavriel – Reh
vulp – Fuchs
pendiculara – Bergbahn
champagna – Land (Feld)
viandar – wandern
parasgular – Gleitschirm fliegen
rampignar – klettern
glatscher – Gletscher
crair – glauben
appartegnair – gehören, dazuge-
hören
pajais – Land (Nation)
tschientaner – Jahrhundert
fabritgar ischs – Türen herstellen

Unterstützt von der
Lia Rumantscha

Lia Rumantscha